

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرکز اطلاعات مدرک علمی ایران
تهیه مدرک

۱۳۸۲ / ۱۶ / ۱۰

دانشگاه بوعلی سینا
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه اقتصاد

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته علوم اقتصادی

عنوان

تاثیر تورم بر توزیع درآمد خانوارهای شهری ایران طی سالهای

۱۳۵۸-۷۸

استاد راهنما

دکتر محسن ابراهیمی

استاد مشاور

دکتر علی سوری

پژوهشگر

نرجس داریسی

زمستان ۱۳۸۱

۴۸۹۴۷

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

جلسه ارزیابی پایان نامه کارشناسی ارشد
خانم نرجس داری در رشته علوم اقتصادی

تحت عنوان :

تاثیر تورم بر توزیع درآمد فناوریهای شهری در ایران

طی دوره ۷۸-۱۳۵۸

به ارزش ۵ واحد در روز ۳ دیماه سال ۱۳۸۱ ساعت ۱۱ صبح در محل دانشکده با حضور جمعی از اساتید و دانشجویان برگزار گردید و با نمره ۱۹/۲۵ و درجه عالی به تصویب هیأت داوران رسید.

استادیار

۱- استاد راهنما : آقای دکتر محسن ابراهیمی

استادیار

۲- استاد مشاور : آقای دکتر علی سوری

۳- اساتید داور :

استادیار

- داور داخلی : آقای دکتر محمد کاظم نظیری

استادیار

- داور خارجی : آقای دکتر مهدی صادقی

استادیار

۴- مدیر گروه : آقای دکتر محمد کاظم نظیری

استادیار

۵- مسئول تحصیلات تکمیلی : آقای دکتر نقدی

تقدیم به :

دریای عظمت

پدر

زمزمه محبت

مادر

و

همسر صبوره

قدردانی و سپاس

در گستره هستی هیچ تفرجی چون حضور در دنیای دانایی و آگاهی نیست. و چه زیبا است حیات مردان و دلداده گانی که در پرتو انوار معرفت، حقیقت را در نای وجود زمزمه می کنند و بر لوح جان می سپارند.

خدا را شاکرم که من را اینچنین مشمول الطاف و عنایات خویش قرار داد و بسی مفتخرم که در راه کسب علم توانستم به موفقیتی هرچند ناچیز نائل شوم. بر خود فرض می دانم ضمن سپاس این نعمت از تمامی کسانی که مرا در این راه یاری نمودند تشکر و قدردانی کنم.

ابتدا از اساتید محترم گروه اقتصاد صمیمانه قدردانی می کنم: آقای دکتر محسن ابراهیمی، استاد راهنمای گرامیم که موفقیت خود را مدیون کمکها و راهنماییهای ایشان هستم. : آقای دکتر علی سوری، استاد مشاور من که در طول تحصیل از لطف و دانش ایشان بسیار بهره گرفتم. آقایان دکتر محمد کاظم نظیری مدیر محترم گروه اقتصاد و دکتر مهدی صادقی از دانشگاه امام صادق که داوری این رساله را به عهده گرفتند. آقایان دکتر محسن نظری، دکتر عباس سلیمیان، دکتر محمد حسن فطرس که در این چند سال از دانسته های ایشان بهره مند شدم. آقای سلیمان حیدری دلگرم، کارشناس محترم گروه اقتصاد که راهگشای مشکلات من بودند.

از ریاست محترم تحصیلات تکمیلی دکتر اسدالله نقدی که بسیار به من کمک کردند. سپاسگزاری می کنم. از آقای رضا تاری مرادی مسئول محترم اتاق کامپیوتر دانشکده ادبیات که به ایشان زحمت بسیار دادم تشکر می کنم.

از دوستان و همکلاسیهای عزیزم، خانمها معصومه بازرگان، لیلی محمدی، فاضله خادم، زهرا کریمی و آقایان علی پژوتن، سعید مسعود زادگان، پیمان سعیدنیا و حسین بیگلی که در این چند سال از عطر دلاویز همنشینی با ایشان بهره مند شدم، سپاسگزاری می کنم.

از پدر و مادر عزیزم، که بعد از خدا هر چه دارم از ایشان است. و اگر عنایات ایشان نبود غنچه دیروز تعلیم و تربیت به گل گلستان امروز میهن تبدیل نمی شد. همچنین از خواهر و برادران عزیزم صمیمانه قدردانی می کنم. از همسر مهربانم که در مراحل انجام این پایان نامه از کمکهای مادی و معنوی خود مرا بهره مند ساختند و با شکیبایی تمام درس معرفت و گذشت را به من آموختند، سپاسگزاری می کنم. در نهایت از خانواده همسرم که امکانات آسایش مرا در محیط منزل فراهم ساختند و همواره از چشمه سار زلال محبت و لطف خود مرا بهره مند ساختند، تشکر می کنم.

چکیده

یکی از مهمترین عوامل تأثیر گذار بر توزیع درآمد، تورم است. تورم بسته به نوع و شدت آن و اینکه سهم آن در چه گروهی از کالاها به طور نسبی بیشتر است، اثرات متفاوتی بر نابرابری اقتصادی می گذارد. اقتصاد ایران در دو دهه اخیر شاهد تورم نسبتاً زیادی بوده است. لذا هدف از این پژوهش بررسی مستقیم اثر تورم بر توزیع درآمد می باشد.

در این تحقیق جهت تجزیه و تحلیل اثر تورم بر توزیع درآمد خانوارهای شهری در ایران از شاخص هزینه زندگی استفاده شده است. بدین منظور از آمار مربوط به نتایج تفصیلی هزینه و درآمد خانوارهای شهری طی دوره ۷۸-۱۳۵۸ و شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری استفاده شده است. جهت نیل به این شاخص، تابع مطلوبیت کلاین-روبین انتخاب و بوسیله تکنیک بهینه یابی مقید، تابع تقاضا و مخارج از آن استفاده گردید. سپس با تلفیق اطلاعات مقطعی و سریهای زمانی و با استفاده از روش OLS پارامترهای تابع مخارج تخمین زده شد و در نهایت شاخص هزینه زندگی محاسبه گردید.

شاخص هزینه زندگی دو جزء دارد. یک جزء آن شاخص هزینه ضروری و جزء دیگر شاخص هزینه لوکس می باشد. طی سالهای ۷۸-۱۳۵۸ شاخص هزینه لوکس به استثناء سالهای ۱۳۷۰، ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵ بیشتر از شاخص هزینه ضروری افزایش یافته است. همچنین با محاسبه شاخص هزینه زندگی برای سالهای ۷۸-۱۳۷۱ ملاحظه گردید که این شاخص به غیر از سالهای ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵ برای طبقات بالای درآمدی بیشتر از طبقات پایین درآمدی افزایش یافته است. که این موضوع نشان دهنده تعدیل توزیع درآمد (هزینه) خانوارهای شهری می باشد؛ در این سالها قیمت کالاهای مورد نیاز گروههای کم درآمد نسبت به کالاها مورد مصرف گروههای پر درآمد از رشد کمتری برخوردار بوده، در نتیجه شاخص های هزینه ضروری و لوکس به نفع فقرا جهت گیری کرده و موجب کاهش نابرابری های مصرفی شده است.

از جمله سیاستی که دولت در جهت تعدیل نابرابری و بهبود در توزیع درآمد می تواند اتخاذ کند تغییر در ویژگی تورم می باشد . به طوریکه قیمت کالاهای ضروری نسبت به کالاهای لوکس رشد کمتری داشته باشد و از آنجائیکه سبد مصرفی خانوارهای کم درآمد بیشتر شامل کالاهای ضروری می باشد لذا شاخص های هزینه ضروری و لوکس به نفع فقرا جهت گیری می کند و شاید از این طریق بتوان در جهت تعدیل نابرابریهای مصرفی و احتمالاً نابرابریهای درآمدی حرکت کرد.

کلید واژه :

نابرابری اقتصادی، تلفیق اطلاعات مقطعی و سریهای زمانی توزیع درآمد، روش شاخص هزینه زندگی، تورم.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: طرح تحقیق

۱	مقدمه.....
۲	۱-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۳	۲-۱ فرضیات تحقیق.....
۳	۳-۱ اهداف تحقیق.....
۵	۴-۱ روش تحقیق.....
۵	۵-۱ اطلاعات مورد استفاده در تحقیق.....
۶	۶-۱ خلاصه و جمع بندی.....

فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق

۷	مقدمه.....
۸	۱-۲ مباحث نظری توزیع درآمد.....
۸	۱-۱-۲ مفهوم توزیع درآمد.....
۸	۱-۱-۱-۲ توزیع تبعی درآمد.....
۹	۲-۱-۱-۲ توزیع مقداری درآمد.....
۹	۲-۲ تئوریهای توزیع درآمد شخصی.....
۱۱	۳-۲ نظریه های برابری توزیع درآمد.....
۱۱	۱-۳-۲ معیار حداکثر مطلوبیت جامعه.....
۱۱	۲-۳-۲ معیار برابری مطلوبیت کل افراد.....
۱۱	۳-۳-۲ معیار مبتنی بر شایستگی.....
۱۱	۴-۳-۲ معیار مبتنی بر عدالت.....
۱۲	۴-۲ عوامل مؤثر در ایجاد نابرابری در توزیع درآمد.....
۱۲	۱-۴-۲ ساخت بازار.....
۱۲	۲-۴-۲ نوع درآمد.....
۱۳	۳-۴-۲ تبعیض.....
۱۳	۴-۴-۲ شرایط توسعه اقتصادی.....
۱۳	۵-۴-۲ سیاستهای اقتصادی.....
۱۴	۵-۲ مباحث تئوریک تورم.....

۱۵-۲-۱ طبقه بندی انواع تورم.....	۱۵
۱-۱-۵-۲ طبقه بندی تورم بر اساس منشأ آن.....	۱۵
۲-۱-۵-۲ طبقه بندی تورم بر اساس درجه شدت و ضعف آن.....	۱۸
۲-۶ ارتباط تئوریک تورم و توزیع درآمد.....	۲۰
۲-۷ مطالعات تجربی در زمینه توزیع درآمد و تورم در کشور.....	۲۱
۲-۷-۱ اوشیما.....	۲۱
۲-۷-۲ پسران.....	۲۱
۲-۷-۳ ذاکر هنجی و مهران.....	۲۲
۲-۷-۴ سلمانی آقاجانزاده و سهرابی.....	۲۳
۲-۷-۵ عسگری.....	۲۵
۲-۷-۶ ابونوری.....	۲۵
۲-۸ مطالعات تجربی در زمینه توزیع درآمد و تورم در خارج از کشور.....	۲۷
۲-۸-۱ مولبر.....	۲۷
۲-۸-۲ بلیندر و ایساکی.....	۲۸
۲-۸-۳ میناریک.....	۲۹
۲-۸-۴ ویل.....	۳۰
۲-۸-۵ وان ویچک.....	۳۱
۲-۸-۶ بالر.....	۳۲
۲-۹ جمع بندی مطالعات تجربی در زمینه توزیع درآمد و تورم.....	۳۳

فصل سوم: روش تحقیق

مقدمه.....	۳۴
۳-۱ شاخصهای نابرابری درآمد.....	۳۵
۳-۱-۱ شاخصهای عینی.....	۳۵
۳-۱-۱-۱ شاخص انحراف از میانگین نسبی.....	۳۵
۳-۱-۱-۲ شاخصهای نابرابری چندکها.....	۳۶
۳-۱-۱-۳ شاخص ضریب پراکندگی.....	۳۷
۳-۱-۱-۴ شاخص واریانس و انحراف معیار لگاریتم درآمدها.....	۳۸
۳-۱-۱-۵ شاخص ضریب جینی.....	۳۹
۳-۱-۱-۶ شاخص تیل.....	۴۱
۳-۱-۲ شاخصهای قیاسی.....	۴۲
۳-۲-۱-۱ شاخص دالتون.....	۴۳

۴۳.....	۲-۲-۱-۳ شاخص اتکینسون.....
۴۴.....	۳-۲-۱-۳ شاخص سن.....
۴۵.....	۲-۳ روش کار.....
۴۶.....	۱-۲-۳ ارائه الگو.....
۴۷.....	۱-۱-۲-۳ تابع مطلوبیت کلاین-روبین.....
۵۰.....	۲-۱-۲-۳ محاسبه تابع مخارج.....
۵۲.....	۲-۲-۳ روش برآورد پارامترهای تابع مخارج.....
۵۳.....	۱-۲-۲-۳ روش پیشنهادی استون.....
۵۸.....	۳-۲-۳ فرموله نمودن مراحل تخمین پارامترها جهت محاسبات کامپیوتری.....
۶۳.....	۴-۲-۳ محاسبه کشش تقاضا.....
۶۴.....	۱-۴-۲-۳ کشش درآمدی تقاضا.....
۶۵.....	۲-۴-۲-۳ کشش متقاطع تقاضا.....
۶۵.....	۳-۴-۲-۳ کشش قیمتی تقاضا.....
۶۶.....	۵-۲-۳ روش تعیین شاخص هزینه زندگی.....
۷۰.....	۳-۳ خلاصه و جمع بندی.....

فصل چهارم: نتایج و تجزیه و تحلیل آماری

۷۱.....	مقدمه.....
۷۲.....	۱-۴ تخمین تابع مخارج.....
۷۶.....	۲-۴ بررسی کششهای تقاضا و تعیین وضعیت کالاها.....
۸۱.....	۳-۴ محاسبه شاخص هزینه زندگی و تحلیل نتایج حاصله.....
	۴-۴ تحلیل روند توزیع درآمد در خانوارهای شهری ایران
۸۵.....	بوسیله شاخصهای نابرابری چندکها و ضریب جینی.....
۸۹.....	۵-۴ مشکلات اندازه گیری توزیع درآمد.....
۹۱.....	۶-۴ خلاصه و جمع بندی.....

فصل پنجم: بحث و بررسی نتایج و ارائه پیشنهادات

۹۲.....	مقدمه.....
۹۳.....	۱-۵ خلاصه پژوهش.....
۹۴.....	۲-۵ نتایج.....

صفحه

عنوان

۹۵..... ۳-۵ ارائه پیشنهادات

۹۶..... ۱-۳-۵ پیشنهادات سیاستی

۹۷..... ۲-۳- ۵ پیشنهادات برای مطالعه بیشتر

۹۸..... منابع و مأخذ

ضمائم

چکیده انگلیسی

فهرست جداول و نمودارها

صفحه

عنوان

جدول ۱-۲	مقایسه نتایج شاخصهای نابرابری در توزیع هزینه های مصرفی خانوارها در مناطق شهری، روستایی و کل کشور حاصل از مطالعات مختلف.....	۲۴
جدول ۱-۴	بررسی همگرایی مدل-آزمون ایستایی باقیمانده.....	۷۳
جدول ۲-۴	کششهای درآمدی تقاضا.....	۷۸
جدول ۳-۴	کششهای قیمتی تقاضا.....	۷۹
جدول ۴-۴	کششهای متقاطع تقاضا.....	۸۰
جدول ۵-۴	شاخصهای هزینه ضروری و لوکس.....	۸۲
جدول ۶-۴	شاخص هزینه زندگی.....	۸۴
جدول ۷-۴	مقایسه تورم، ضریب جینی و ضریب انگل.....	۸۷
جدول ۸-۴	متوسط سهم هزینه ناخالص سالانه خانوارهای شهری به تفکیک دهکهای هزینه سالهای ۷۸-۱۳۷۱.....	۸۸
جدول ۹-۴	شاخصهای نابرابری توزیع درآمد خانوارهای شهری (چندکها).....	۸۸
نمودار ۱-۴	کششهای درآمدی تقاضا.....	۷۸
نمودار ۲-۴	کششهای قیمتی تقاضا.....	۷۹
نمودار ۳-۴	کششهای متقاطع تقاضا.....	۸۰
نمودار ۴-۴	شاخص های هزینه ضروری و لوکس.....	۸۳

فطر اول

طه

مقدمه

از آنجائیکه توزیع درآمد ، شاخص ارتباطی و واسطه ای رفاه اجتماعی و پویایی اقتصادی است ، لذا شناخت الگوی توزیع درآمد در جامعه و بررسی عوامل موثر بر آن از اهمیت زیادی برخوردار است . توزیع عادلانه درآمدها (تغییر شکل درآمدهای واقعی به صورتی که فاصله طبقاتی کاهش یابد و سطح درآمد گروههای کم درآمد جامعه بالا رود) یکی از مهمترین و دشوارترین وظیفه سیاستگذاران اقتصادی است .

در این فصل ابتدا کلیاتی را در مورد اهمیت توزیع درآمد بیان می کنیم و سپس به فرضیات ، اهداف ، روش تحقیق ، منابع اطلاعاتی تحقیق و در نهایت به خلاصه و جمع بندی مطالب می پردازیم.

۱-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق

توزیع درآمد^۱ درجه نابرابری موجود بین درآمد افراد یک کشور را تشریح و تبیین می نماید. عبارت دیگر توزیع درآمد روشی است که در میان انواع گوناگون درآمد در یک ملت دیده می شود. یکی از وظایف دولت‌ها، وظیفه توزیع درآمد و ثروت بین گروه‌های مختلف جامعه است و این یکی از عوامل مؤثر و کارساز دولت‌ها برای بهینه سازی سیستم اقتصادی به شمار می آید.

نابرابری در توزیع درآمد، ریشه در تاریخ کشورها دارد و رفع این نابرابری به سیاستگذاری کلان مالی نیاز دارد. توزیع درآمد دارای اهداف اقتصادی و سیاسی بسیار مهم برای دولت‌ها است، لیکن هدف سیاسی آن بیشتر از هدف اقتصادی در جهان نمود دارد و یک موضوع قابل توجه برای هر حکومتی به شمار می آید که در سطح بین المللی و داخلی بتواند قدم علم نماید و بعنوان یک عامل ثبات دولتی به حساب آید. بعضی از صاحب نظران مالیه عمومی معتقدند که نابرابری در توزیع درآمد ناشی از بی ثباتی دولت و دولتمردان یک جامعه است و تا زمانی که این نابرابری را به طرف تعادل پیش نبرند دولت‌ها نخواهند توانست اعتماد و اطمینان محافل بین المللی و داخلی را به طرف خود جلب نمایند.

در بررسی شاخصهای کلان اقتصادی، تورم یکی از مقوله های اصلی مورد بررسی است. از آنجائیکه تأثیر بسزایی بر سایر متغیرهای کلان اقتصادی و از جمله توزیع درآمد دارد و شاید بتوان گفت که یکی از مهمترین عوامل تأثیر گذارنده بر الگوی توزیع درآمد محسوب می شود. چرا که بی ثباتی فیمابین بعنوان معیاری جهت بی ثباتی نظام اقتصادی کشورها و در نتیجه توزیع ناعادلانه درآمدها و به تبع آن ثروت‌ها محسوب می گردد.

با توجه به اینکه اکثر کشورهای جهان سوم در سالهای اخیر شاهد نرخهای تورم بالا بوده اند، لذا بررسی تأثیر تورم بر توزیع درآمد این کشورها بیش از پیش ضرورت می یابد. بنابراین با توجه به